

NICOLAE TURCAN (n. 1971) este conferențiar universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde predă cursuri de apologetică și de filosofie, editor al revistei academice *Diakrisis Yearbook of Theology and Philosophy* și membru al Societății Române de Fenomenologie.

Cărți publicate: *Cioran sau excesul ca filosofie*, Cluj-Napoca: Limes, 2008 (ed. a II-a: 2013); *Dumnezeul gândurilor mărunte*, Cluj-Napoca: Limes, 2009; *Despre maestru și alte întâlniri. Eseuri, cronici, recenzii*, Cluj-Napoca: Limes, 2010; *Credința ca filosofie. Marginalii la gândirea Tradiției*, Cluj-Napoca: Eikon, 2011; *Începutul suspiciunii. Kant, Hegel & Feuerbach despre religie și filosofie*, Cluj-Napoca: Eikon, 2011; *Abisul și cealaltă dragoste*, Cluj-Napoca: Limes, 2012; *Marx și religia. O introducere*, Cluj-Napoca: Eikon, 2013; *Post-modernism și teologie apofatică*, Florești, Cluj: Limes, 2014; *Apologia după sfârșitul metafizicii. Teologie și fenomenologie la Jean-Luc Marion*, București: Eikon, 2016; *Paradoxuri și ingenuncheri. Meditații despre filosofie și credință*, București: Eikon, 2017; *Când adevărul poartă numele dragostei*, București: Eikon, 2018; *Partea văzută a iubirii. Pledoarii pentru credință*, Cluj-Napoca: Renașterea, 2019; *Filosofia pe scurt*, vol. I–II, București: Eikon, 2021. (www.nicolaeturcan.ro)

Nicolae Turcan

**CĂUTĂTORUL
și
CRUCEA SA**

E I K O N

BUCUREȘTI, 2022

Colecția *Universitas*
Seria *Theologia et Philosophia*, nr. 15

Seria *Theologia et Philosophia* este editată de
Centrul de Dialog între Teologie și Filosofie
al Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

Coordonator serie

NICOLAE TURCAN (Universitatea Babeș-Bolyai)

Consiliu științific

Pr. PICU OCOLEANU (Universitatea din Craiova)

Pr. GRIGORE DINU MOȘ (Universitatea Babeș-Bolyai)

ALIN TAT (Universitatea Babeș-Bolyai)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României TURCAN, NICOLAE

Căutătorul și crucea sa / Nicolae Turcan. – București:

Eikon 2022

ISBN 978-606-49-0738-7

821.135.1

© Editura EIKON și autorul, pentru ediția tipărită

© Autorul, pentru ediția electronică

ISBN (ebook): 978-606-49-0739-4

Imagine copertă: SILVIU ORAVITZAN, *Tehnică mixtă pe pânză*, 40 × 40

Lectură și corectură: MIHAIL TURCAN

București, Calea Giulești 333, sector 6, cod poștal 060269, România
Difuzare/distribuție carte: tel./fax: 0213481474, mobil: 0733131145,
0728084802, e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 0213481474, mobil: 0728084802, 0733131145,

e-mail: contact@edituraeikon.ro, web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al Cercetării
Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS).

Editor: VALENTIN AJDER

CUPRINS

CĂUTĂTORUL DE ABSOLUT.....	9
Vocații, însângerați, nimicnicii.....	11
Omul și necunoașterile sale.....	17
MELANCOLII CU ÎNGERI DE ÎNTUNERIC.....	21
Mărturisiri, la limită	23
Falsul trecut.....	28
EPITAFURI AMÂNATE	31
Singurătăți și suferințe	33
Moartea și gândul ei	37
TRANSGRESIUNI CĂTRE BINE.....	47
Limite și excese	49
Provocarea deșertăciunii.....	57
CONTEMPORANII SENSULUI	61
Repetiții aproape perfecte	63
Libertatea și sinonimele ei.....	68
ÎNȚELEPCIUNI PIERDUTE.....	71
Filosofia incurabilă	73
Adevărul în oglindă	84

REDUCȚIA SINELUI	91
Pierderi paradoxale	93
De partea Judecătorului	97
Virtutea binelui	100
CĂUTĂTORUL HARULUI	109
Înnoirile credinței	111
Chemări pe cerul copilăriei	114
Numele dragostei	117
Orizontul harului	121

Motto

„Alină-te, nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit.”

BLAISE PASCAL

Vocații, însângerări, nimicnicii

PRIVESC OMUL: O MÂNĂ DE CARNE și de viață, „suflare ce trece și nu se mai întoarce” (Psalmul 77, 44). Filosofii au încercat să ne convingă atât de îndoielnica lui măreție, cât și de adevărul că ar fi singura ființă care, în răstimpul ce i-a fost dat, se preocupă, suicidar, cu deșertăciunea și uitarea. Și totuși: grandoarea ce îi vine din apropierea *posibilă* de Dumnezeu nu îi conferă oare o noblețe suficientă pentru a-și ignora *toate* neajunsurile?

*

Incandescența absolutului arde în fiecare dintre noi, fără excepție. Abia în luminile ei, înțelegem de ce alegerile ne sunt atât de marcante: prin ele, noi o transformăm, avizi, în ură sau în dragoste, în crimă sau în sfințenie.

*

Până și cei ce se înșală sunt, într-o anumită măsură, martori ai absolutului, până și atei nu cred în Dumnezeu tot în numele vreunui necondiționat cu fizionomie răsturnată. Ne lipsește măsura, limpezimea vederii, calma rânduire a lucrurilor. Cât despre absolut, de el nu am dus și nu vom duce lipsă niciodată: în pofida lucidității noastre firave, dezlănțuirile ne sunt temeieri, binefaceri, zei.

*

Ne ferim de ispitele falsei perfecțiuni ori de câte ori, ascultând de chemarea moderației, înțelegem, fie și în parte, că definitivul nostru își găsește sensul în virtute. Ce altă șansă am mai avea pentru a ne transfigura excesele, adică tocmai ce e mai adânc din nimicnicia noastră?

*

În orice abis s-ar oglindi, omul se vede nevoit să-și recunoască destinul supralumesc. Cum să nu se prăbușească adeseori, de vreme ce stă între nimicnicia proprie și chemarea infinitului? Cel mai nepotrivit dintre animalele care au trăit sub cer, el se aruncă în tot felul de absoluturi cu o pasiune suspectă. Dacă nu crede în Dumnezeu, îi rămâne doar să se considere, în secret sau pe față, zeu. Desigur, există măreție și în ateism, dar, lipsită de mântuire, ea sfârșește cu necesitate în *tragic*.

*

Este absurd ca acest fir de praf numit „om” să se creadă, după câteva zeci de ani petrecuți pe fața pământului, centrul unui univers pe care nu-l stăpânește și nu-l înțelege decât în parte. Să fie oare extraordinarul resimțit în adâncurile noastre de esență religioasă? „Dumnezei sunteți, și toți fii ai celui Preaînalt” (Psalmul 81, 6), ne asigură psalmistul. Poate doar vocația pentru Dumnezeu justifică atitudinile absolute ale nimicului care suntem. Restul: ignoranță, insuportabilă aroganță, praf și cenușă; adică *nimicnicia* vieții și *nimicirea* morții.

*

Renunțarea la Dumnezeu sfârșește în patosul substituirii idolatre, ca și cum, înspăimântat de neant, omul ar resimți nevoia unor înlocuitori pe măsura pierderii. Îmbrățișând cu o fervoare simptomatică idealuri contestabile religioase, el le numește eventual cu numele Binelui, unul dintre numele divine. Oamenii ar putea fi judecați după absoluturile pe care vor să le impună altora mai înainte chiar de a și le impune lor înșile: dacă sunt inautentice, adică lipsite de dragoste, acestea se dovedesc, în majoritatea cazurilor, abominabile. Dumnezeu nu poate fi înlocuit; „zeii” cu care Îl uităm sunt mai lumești, situați la măsura noastră, creații ale dorințelor și instinctelor ce ne locuiesc. De ce n-am prefera acestora un Dumnezeu care, cerându-ne imposibilul, ne ajută să luptăm îm-

potriva înclinațiilor ignobile? Oare nu sunt inutile toate aceste armate de idoli pe care îi inventăm în ajutorul becisniciei noastre? Nu sunt ele, prin egoismul pe care-l proferează, mai periculoase pentru aproapele nostru decât toate „amenințările” iluzorii ale Dumnezeului adevărat?

*

Orice definitiv *pare* divin. O știință sau o logică a definitivului, așa ar trebui să arate o religie pentru ateii, o *pre-religie*.

*

Neîncetatele căutări ale omului, insașiabilitatea dorințelor, disperarea neîmplinirilor, alergarea oarbă după fericire – toate strigă despre o vocație pentru plenitudine. Animal absolut în prăbușirile și înălțările lui, omul este totodată un incapabil căruia îi scapă până și propria-i cunoaștere. Inadecvarea *pare* singura definiție mulțumitoare, dar, neputând deschide o *singură* cale, ea nu-i decât bobârnacul rătăcirilor sale. Sătul de sine și neștiind încotro s-o apuce, omul nu se poate mulțumi nici cu faptul de a ști că așa *nu se mai poate*. Este, cred, evident că are o vocație pentru absolut; marea lui problemă se dezvăluie când, incapabil să-l *recunoască* pe cel divin, sfârșește prin a-l inventa, idolatru, în cele mai neașteptate locuri.

*

Timpul, cu începuturile și sfârșiturile lui repetate, ne delimitează existența fracturată și ne organizează curgerea spre moarte. Prin împărțirile lor finite, orele noastre sunt tot atâtea închideri, care nu reușesc decât parțial să stăvilească dorința de infinit. Nu-i stupefiant oare că absoluturile își fac loc printre secunde și că până și Dumnezeu acceptă să potolească, din când în când, *cu El însuși*, căutările noastre după nemărginit?

*

Eliminați absolutul, orice absolut – chiar pe cel nereligios, interesat doar de această lume – și nu veți mai găsi omul. Este ca și cum rațiunea noastră definitorie ar sta în slujba neomenescului și supraomenescului, adică a *divinului*, indiferent de tipologia lui.

*

Dacă îl reducem pe om doar la această lume, inteligența ne apare ca o facultate evolutivă, care îl ajută să se adapteze, prin cunoaștere, la ecosistemul său. Un ultim pas îl mai desparte de fericire: ar trebui să-și amputeze orice dorință de absolut, orice iubire *definitivă*, orice dorință de eternitate, orice Dumnezeu.

*

Definiția cea mai tulburătoare a nefericirii se asociază ființei înseși: ajunge să fii, pentru a fi nefericit

(Cioran). Dacă a fi om e o boală, credința în Dumnezeu oferă totuși o soluție, căci doar prin ea omul devine mai mult decât o muribundă inteligență. „Animal îndumnezeit” și „dumnezeu după har” sunt nu doar cele mai sublime chemări rostite vreodată, ci și expresiile unui destin etern. De câtă rătăcire este nevoie pentru a nu recunoaște că acesta este singurul demn de noi, demn de căutările noastre *de o viață?*

*

Suntem animale *transgresoare* în toate direcțiile. Ideea depășirii limitei, ivită odată cu noi, ne periclitează clipă de clipă, în timp ce idealurile noastre, altfel mediocre, devin absolute în lumina iminenței morții. Miracolul ne e patrie, riscul – fatalitate; cu o asemenea anvergură, ieșirea din lume ni se pare firească. Întrucât nimic nu ne satisface dorința irațională după devenire, rămâne să ne decidem dacă ieșim *în moarte* sau *în Dumnezeu*. De ce n-am prefera transgresiunile de pe calea sfințeniei? Măcar ea are avantajul de netăgăduit de a ne oferi cel mai luminos chip: *al vieții*.

Omul și necunoașterile sale

SĂ FI ȘTIUT CINICUL DIOGENE, care umbla cu felinarul aprins în plină zi, strigând „Caut omul”, că omul nu era de găsit nici măcar *în el însuși?* Sau, orbit de orgoliu și considerându-se *singurul*, își *exhiba* filosofia în fața non-oamenilor, biciuindu-i cu adevărurile sale chiar în timp ce uita de sine?

*

Locuitorul subteranei lui Dostoievski, „om cumsecade”, susținea că nu poate vorbi decât despre sine, iar Cioran îl adăuga aici și pe Dumnezeu. De fapt, în niciunul din cazuri *nu se poate*: cunoaștem atât de puțin despre noi înșine și despre Dumnezeu, încât riscăm să facem din ignoranță regula discursului și să acceptăm necunoașterea socratică drept regulă de bază. Dar nu este oare aceasta tocmai rețeta filosofiei?

*

A avea sentimentul că facem parte dintr-o ordine superioară, indiferent care, iată o experiență ce ne justifică devotamentele. Însă doar după ce a fost testată pe scara smereniei, autenticitatea acestei trăiri ne confirmă că, dacă omul nu s-ar situa, prin orgoliu, *deasupra* umanității sale, și-ar recunoaște, poate, cu mai multă ușurință, Creatorul coborât până la cruce.

*

Să nu fii dezamăgit de oameni este o imposibilitate. Dar de ce ne uităm în direcția nepotrivită, a non-eterității, a non-divinului, în loc să-i privim pe semenii noștri prin ochii iubirii lui Dumnezeu?

*

Atât de naturali în sentimentele noastre de ură, îi criticăm pe ceilalți cu o îndemânare suspectă, compenșându-ne uneori meșchinăria prin activism social. Experți în cunoașterea altora, suntem în egală măsură îngăduitori cu noi înșine, ca niște histrioni care își acordă premii de excelență după ce au jucat într-un spectacol jurizat tot de ei. Ar fi un exercițiu necesar și reconfortant ca, din când în când, să ne întrebăm dușmanii cine suntem; am obține, în acest mod, opinii ceva mai apropiate de adevăr. În schimb, ne cufundăm în iluzie și narcisism și, în loc să o luăm de la capăt, pornind de la suspiciunea față de sine, ne pierdem în ipocrizia activismului, uitând de nimicnicia care ne definește.

*

Căderea lui Adam justifică ceea ce simțim cu toții: suntem efectele unei prăbușiri universale. Cu toate acestea, ducem în noi vocația îndumnezeirii, a chemării la o dragoste pentru care niciun nume, oricâte am enumera, nu este de ajuns. Animale paradoxale care-și trec fericirea prin abisuri insuportabile și culmi imposibile, nu avem puterea de a nu orbi de mândrie chiar în fața destinelor noastre ratate. Când vom recunoaște că numai smerenia aduce odihnă și că doar cu *asigurarea* ei am putea în sfârșit vedea infima noastră existență și, deopotrivă, măreția Dumnezeului care ne cheamă?

*

Nu există om care să nu fi fost străfulgerat, măcar o dată în viață, de ideea că înțelege *totul*. Nebunia apare când asemenea idei nu mor în clipa în care se nasc, ci, ocupând locul celorlalte, mai modeste, dar mai sănătoase, îl aruncă pe dificilul „Cunoaște-te pe tine însuși” în uitare.

*

Cunoașterea de sine, cea atât de greu de obținut, le stă criticilor noștri la îndemână. Ceea ce noi nu putem avea nici după ani de efort și filosofie, ei dețin după câteva întâlniri eșuate. Ușurința cu care ne obiectivează se opune dificultății căutărilor noastre.